

Семенченко А. В., Гончарова С. Ю.

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДІВ ВИЗНАЧЕННЯ ПРОЖИТКОВОГО МІНІМУМУ В УКРАЇНІ

Визначення соціальних стандартів та гарантій є першочерговим завданням уряду країни, соціальні стандарти розробляються для забезпечення в країні стабільності та мінімізації соціального ризику, що має сприяти зниженню соціальної напруженості. Метою дослідження є розвиток теоретичних основ та практичне застосування методів визначення прожиткового мінімуму в Україні.

Методи, якими формуються набори продовольчих та непродовольчих товарів та послуг, є застарілими і потребують перегляду, оскільки всі набори характеризуються різними темпами зростання цін (табл. 1) [4]. Особливо це стосується набору непродовольчих товарів та послуг.

Таблиця 1

Індекси споживчих цін на деякі товари та послуги у 2005-2014 рр.

Рік	Продукти харчування та безалкогольні напої	Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	Транспорт
2005	116,2	109,0	120,0
2006	105,3	134,1	114,3
2007	109,7	142,5	109,5
2008	135,7	114,2	124,5
2009	111,9	125,5	120,7
2010	110,9	109,4	109,6
2011	106,4	117,1	117,6
2012	97,9	102,6	108,2
2013	97,8	100,3	102,0
2014	112,2	116,2	124,5

Індекс споживчих цін за десятирічний період свідчить, що сфера послуг за темпами зростання цін випереджає сферу харчування.

В останні роки в Україні не достатньо уваги приділяється саме методам визначення прожиткового мінімуму. Слід відзначити наукові праці зарубіжних і вітчизняних вчених, таких як Колот А. М., Литвинов В. А., Варецька О.В., Грішнова О. А., та іншим. Ця тема залишається актуальною і потребує подальших досліджень.

У світовій практиці виділяють 6 методів визначення прожиткового мінімуму в країні (табл.2) [2, 1].

Таблиця 2

Методи визначення прожиткового мінімуму

Назва	Суть методу
Статистичний	Прожитковий мінімум встановлюється на рівні доходів 10-20% найзаможніших громадян певної країни. Використовується для країн з досить високим рівнем доходу.
Суб'єктивний (соціологічний)	Базується на проведенні соціологічних опитувань населення про бажаний мінімальний дохід. Переважно має консультаційний характер, оскільки його результати не можуть бути підкріплені реальними економічними можливостями держави, проте він виражає справжні потреби людей.
Ресурсний	Залежить від тенденції можливостей економіки щодо забезпечення прожиткового мінімуму та створення сучасного розвинутого суспільства світового рівня.
Нормативний	Полягає у становленні вартісної величини прожиткового мінімуму через споживчий кошик.
Відносний або метод обчислення медіанного доходу	Базується на визначенні медіанного доходу – такий дохід, за якого половина населення має більший дохід, а інша – менший. Застосовується в розвинутих країнах.
<i>Комбінований або нормативно-статистичний</i>	Поєднує декілька методів. Зокрема вартість харчування визначається за нормами, житлово-комунальні послуги – за фактом, а непродовольчі товари за їх процентною часткою в загальних витратах.

На сучасному етапі, враховуючи економічний стан України, обчислення прожиткового мінімуму доцільніше здійснювати за комбінованим методом (нормативно-статистичним). Статистичний метод формування величини прожиткового мінімуму також використовується, хоча й не визначений законодавчо. Якщо на сьогоднішній день вартість споживчого кошика визначається за нормативним методом [3], тобто

вартість продуктів харчування та непродовольчих товарів визначається за нормами, то пропонується при розрахунку споживчого кошика вартість харчування обчислювати за нормативним методом (ґрунтуватися на тих самих нормах, але ж вже переглянутих та удосконалених), а деякі послуги, такі як, наприклад, житлово-комунальні, обчислювати за фактом, непродовольчі товари – за їх відсотковою часткою в загальних витратах.

Таким чином, в загальній сукупності варіативних моделей визначення величини суспільно необхідного прожиткового мінімуму, комбінований метод є досить об'єктивним і, теоретично, вигідним, – зокрема в продовж що найменше п'яти років для України, зважаючи на фінансові можливості країни. В подальшому, в сучасній соціально-демократичній державі пропонується використовувати соціально-нормативний метод розрахунку прожиткового мінімуму. Необхідно враховувати регіональні ціни на набір продуктів харчування, набір непродовольчих товарів та набір послуг. Також, необхідно враховувати потреби в саморозвитку та самореалізації особистості.

Список використаних джерел

1. Литвинов В. А. Прожиточный минимум: история, методика, анализ. –издательство: М., ЛЕНАНД год издания : 2010 ISBN. – 280 с.

2. Міжнародний досвід розрахунку прожиткового мінімуму / Л.І. Новосельська, Ю.Ю.Цігуш // Науковий вісник НЛТУ України – 2009. – Вип. 19.4. – С.198-200;

3. Минсоцполитики разъяснило, почему нельзя повышать прожиточный минимум [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://jurliga.ligazakon.ua/news/2012/7/18/68734.htm>

4. Щодо удосконалення методики визначення споживчого кошику. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентіві України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1233/>